

EEN EENZAME BEER AAN HET IJSSELMEER

Rob de Vos

r.devos@uva.nl

FOTO'S ROB DE VOS

Figuur 1. Biotoop van het bleek beertje bij de Nek van Schellinkhout, langs het IJsselmeer.

Toen vlinderkenner Siem de Boer in 1975 rupsen van het bleek beertje *Nudaria mundana* vond langs het IJsselmeer was dat een sensatie in vlinderland. Deze rupsen leven normaal gesproken op bemoste en met alg begroeide boomstammen en stenen. Het bleek beertje was al lang geleden verdwenen van de oude vindplaatsen in Zuid-Limburg en de Noord-Hollandse duinen, en leek daarmee helemaal te zijn verdwenen uit Nederland. Nu bleek dat een kleine populatie zich kon handhaven op een nieuwe leefplek: de kunstmatige rotskust van de IJsselmeerdijk (fig. 1a, b).

BEERVLINDERS?

Beervlinders (familie Arctiidae) danken hun naam aan de harige rupsen. In Nederland komen 36 soorten beervlinders voor. De rups van het bleek beertje wordt maximaal 12 millimeter lang, en is herkenbaar aan een dunne, lange beharing en een opvallende dubbele rij gele vlekken op de rug (fig. 2). De rups maakt een ijl spinsel, waarin hij enkele lange haren verwerkt, die tot enige bescherming moeten dienen tegen predatie.

Overigens is van een irriterende werking van de haren bij de mens niets bekend. De vlinder heeft een spanwijdte van 18 millimeter (fig. 3a). Hij is halfdoorschijnend lichtgrijs, met twee donkere golvende dwarsbanden op de vleugels en daartussen een donkere stip. Hij is te onderscheiden van het verwante en veel meer voorkomende rondvleugelbeertje *Thumatha senex* (fig. 3b) doordat die soort veel kleiner is, gestippelde dwarslijnen heeft en bovendien minder doorschijnend is.

FOTO ROB DE VOS

Figuur 2. Rups van het bleek beertje. Schellinkhout, 1999.

Helicigona lapicida, een bijzonder slakje, hadden aangetroffen. Het protest kreeg aandacht van de pers en dat hielp: het hoogheerraadschap beloofde de bewuste strook verder ongemoeid te laten.

TOEKOMSTPERSPECTIEF

Maar nu, zo'n tien jaar later, ben ik er niet gerust op. In 1999 vonden we na lang zoeken nog één rups en die hebben we uitgekweekt. We dachten dat we te laat in het seizoen waren geweest om rupsen te vinden. Maar een vroegere zoekpoging in het volgende jaar leverde helaas niets op. In 1999 was de dijk, zoals beloofd, nog niet volgestort, maar het is de vraag hoe lang dit nog gaat duren. Het belang van onoogelijke insecten wordt gauw vergeten. Hoewel de vlinder zeldzaam is, heeft hij geen beschermde status, en zijn lot is afhankelijk van de steenbikker, die op de rode lijst staat van bedreigde soorten. In de spatzone tussen de praktisch kale rotsen langs het IJsselmeer, vaak nog pal op de zuidwestenwind, leeft deze eenzame beervlinder dus een onzeker bestaan.

OPSTAND

De vindplaats van het bleek beertje staat bekend als De Nek van Schellinkhout. Het is maar een strookje van slechts vijftig meter lang en enkele meters breed. Na de vondst in 1975 werden er ook in 1983 nog rupsen gevonden. Al met al is het bleek beertje een van de meest bedreigde vlindersoorten in ons land.

Groot was dan ook de verontwaardiging toen bleek dat het Hoogheerraadschap Uitwaterende Sluizen in het Hollands Noorderkwartier in 1998 de spleten tussen de basalten en granietblokken aan het volstorten was met granietgruis. De enige populatie in Nederland van deze beervlinder liep dus groot gevaar!

Niet alleen de vlinderkenners kwamen in opstand. Ze werden bijgestaan door enkele slakkenonderzoekers die hier de steenbikker

FOTO ROB DE VOS

Figuur 3 a. Bleek beertje *Nudaria mundana* en b. rondvleugelbeertje *Thumatha senex*.